

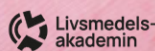

Policylabbet
Öffentlig måltid

: Pedagogisk integration av skolmåltiden

Slutrapport förstudie
Februari 2026

Ett samverkansprojekt mellan

Med finansiering från

Innehåll

Sid

1. En skollunch år 2035: Matoteket som ämnesövergripande lärmiljö	3
2. Sammanfattning	5
3. Om Policylabbet Offentlig Måltid	7
3.1 Bakgrund: Varför en förstudie om skolmåltidens pedagogiska integration?	7
3.2 Målbilden	7
3.3 Vår definition av pedagogisk integration av skolmåltiden	8
3.4 Aktörer	8
4. Förstudien	9
4.1 Kunskapsöversikt	9
4.2 Intervjusammanställning	12
4.3 Omvärldsspaning	15
4.4 Workshops och framtidsscenarier	16
Syfte och upplägg	16
Att blicka bakåt för att blicka framåt – historiska referenser i workshopsen	16
Genomförande av workshops	16
Framtidsscenarier och policykedjor	17
Val av scenario för fortsatt arbete	17
Test i skolmiljö	17
5. Analys	19
6. Rekommendation av test i verklig miljö	22
7. Referenser	23

Rapporten är författad av:

Anna Lindelöw Mannheimer – Frisk Mat

Maria Micha och Gunilla Jägeberg – Södertälje Kommun via MatLust Utvecklingsnod

Maria Waling och Cecilia Olsson – Umeå Universitet

Kajsa Lindström – Beteendelabbet

med stöd från

Amanda Allvin – Livsmedelsakademin

Foton i rapporten via Unsplash.com samt AI-genererat

Arbetet finansieras av statens innovationsmyndighet, Vinnova

En skollunch år 2035:

Matoteket som ämnes- övergripande lärmiljö

Ett fiktivt, möjligt framtidsscenario år 2035

Under 2020-talet blev det allt tydligare att skolmåltiden inte levde upp till sin fulla potential. Styrdokumenten gav få incitament för skolor att använda måltiden som en del av undervisningen och skillnaderna mellan kommuner var stora. Måltidssituationen upplevdes ofta som stressig och otrygg. Samtidigt visade forskning att måltiden bar på en unik möjlighet att förena skolans uppdrag inom hälsa, demokrati, hållbar utveckling och social gemenskap. Skolor som testade måltidsintegrerad undervisning såg att eleverna åt bättre, samarbetade mer och lättare förstod samband mellan abstrakta mål och sin egen vardag. Det var denna kombination av hinder och möjligheter som gjorde att allt fler skolhuvudmän började söka strukturella lösningar för att ge måltiden en tydligare roll i utbildningen.

När vi nu befinner oss i år 2035 är det självklart för både elever och lärare att Matoteket fungerar som en av skolans lärmiljöer. Precis som biblioteket erbjuder en miljö för språk och informationssökning, fungerar Matoteket som en avgränsad plats där måltiden används för att utforska samband mellan hälsa, hållbarhet, kultur och ämneskunskaper. En dag i veckan går varje klass F-9 dit för en lektion som vävs samman med dagens lunch. Vilket ämne man arbetar med varierar från vecka till vecka utifrån en uppdaterad kursplan och nya mål i flera ämnen. En måndag kan det vara engelska, veckan därpå biologi, därefter samhällskunskap eller matematik. Måltiden har därmed blivit en konkret och sinnensnära pedagogisk resurs som dessutom fått en egen dedikerad lärmiljö.

Övriga dagar äter eleverna i den vanliga matsalen som har omvandlats till en förlängning av Matoteket. Vardagslärande via små inslag av måltidspedagogik sker genom tydligare skyltning, berättelser om råvaror och ett nära samarbete mellan måltidspersonal, lärare och elevhälsa

som stöttar elevernas matval och sociala samspel. Matoteket och matsalen utgör tillsammans en sammanhängande verksamhet som både rymmer undervisning och social samvaro.

Att Matoteket år 2035 känns som en självklar del av skolans vardag är resultatet av många års utvecklingsarbete. Redan under tidigt 2020-tal genomfördes pilotprojekt runt om i landet som testade att knyta måltiden till ämnesspecifika mål i enstaka ämnen. Resultaten var lovande. Eleverna blev mer engagerade, fler åt mer av lunchen och lärarna upplevde att måltiden gav nya möjligheter att konkretisera abstrakta begrepp.

Att Matoteket år 2035 känns som en självklar del av skolans vardag är resultatet av många års utvecklingsarbete.

När Livsmedelsverket under 2026 publicerade nya riktlinjer för skolmåltiden och Skolverket därefter allt tydligare betonade vikten av varierade lärmiljöer, växte tanken om en "veckovis lunchlektion" i en egen lärmiljö fram. En prototyp genomförd under ledning av Umeå Universitet var startskottet för att modellen, som fick namnet Matoteket, sedan under perioden 2028–2030 prövades i ett tiotal kommuner. I dessa fortbildades både måltidspersonal och lärare för att kunna samplanera undervisning knuten till

Foto: AI-genererat

måltiden. En statlig utredning rekommenderade därefter att läroplanen skulle skriva fram schemalagda ämneslektioner i Matoteket som ett sätt att stärka skolmåltidens pedagogiska funktion.

Under implementeringen mellan 2030 och 2033 blev måltidspersonalen en tydligare del av skolans arbetslag genom sitt ansvar för den nya lärmiljön, och skolorna började göra om klassrum eller delar av matsalen till Matotek. Skolorna skapade även planeringsdokument som visade hur måltiden kunde kopplas till olika kursplaner under läsåret. Detta skilde sig från hemkunskapsundervisningen som även fortsättningsvis fokuserade på praktisk matlagning och konsumentkunskap i köksmiljö. Matotek-lektionerna ägde rum i samband med den faktiska lunchen och användes av ämneslärare som en konkret och sinnesnära utgångspunkt för ordinarie undervisning. Biologilärare arbetade med maten för att illustrera naturresurser, hälso- och miljöpåverkan. Samhällskunskapslärare använde måltiden för att diskutera jämlikhet och demokratiskt inflytande. Religionslärare knöt an till mattraditioner, högtider och etiska frågor om matens betydelse i olika kulturer. Elevhälsan deltog för att stärka kopplingen till hälsofrämjande arbete.

Tio år efter införandet syns effekterna inte bara i skolorna utan i hela samhället. Lunchen har blivit en plats där ämneskunskaper, social träning och hälsa möts. Nationella mätningar visar att elevernas matvanor har förbättrats och att lunchnärvaren har ökat. Fler elever upplever trygghet och matro under luncherna och skolresultaten har stärkts i takt med att fler barn äter ordentligt och får möjlighet att lära i lugnare miljöer. Lärarna upplever att det stärker den pedagogiska variationen och gör skolmåltiden till en aktiv del av skolans kunskapsuppdrag, utan att skapa ett nytt ämne eller kräva alltför stora organisatoriska förändringar. Intresset för livsmedelsrelaterade utbildningar har ökat markant och många skolor rapporterar att elever engagerar sig i frågor om matproduktion, klimat och hälsa på ett mer självklart sätt än tidigare. De första studierna visar att fler unga även väljer karriärvägar inom livsmedelssektorn, från hållbarhetsarbete och dietistyrket till gastronomi och produktutveckling. Sverige uppmärksammas nu internationellt för sin modell där Matoteket fungerar som en roterande lärmiljö – en plats där läroplanens mål får kropp och sammanhang.

Sammanfattning

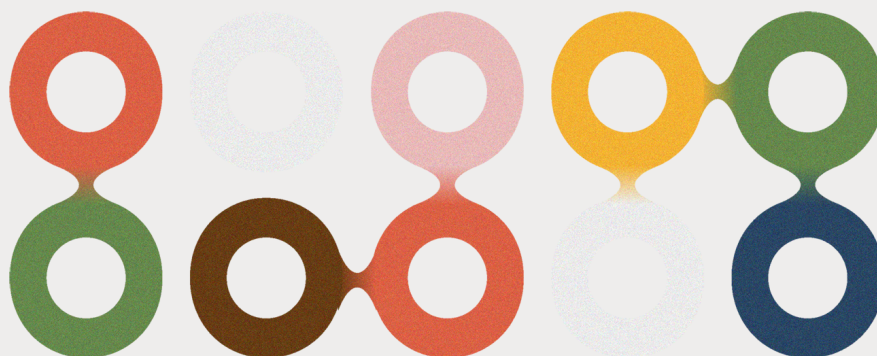
Skolmåltiden är en av landets största gemensamma arenor för barn och unga. Trots sin räckvidd har den länge saknat en tydlig roll i skolans pedagogiska uppdrag. Förstudien inom Policylabbet Offentlig Måltid har undersökt hur styrning, organisation och läroplan kan utvecklas för att skolmåltiden ska bidra till elevernas lärande om hälsa och hållbar utveckling. Genom en kombination av forskningsöversikt, djupintervjuer, omvärldsanalys, två framsynsbaserade workshops och ett fokusgruppstest i skolmiljö har vi identifierat vilka strukturella förändringar som krävs för att skolmåltiden ska kunna fungera som en lärmiljö i praktiken.

Resultaten visar att tre policyområden är centrala och ömsesidigt beroende. **Skollagen** skapar i dag en snäv tolkning av måltidens funktion som främst näringsmässig. **Organisation och kvalitetsarbete** saknar ofta strukturer som möjliggör samverkan mellan pedagogik, måltidsverksamhet och elevhälsa. **Läroplanen** saknar explicita skrivelser som ger mandat för skolor att använda måltiden i undervisningen och som kan påverka rektors- och lärarutbildningens innehåll. Tillsammans skapar dessa faktorer ett system där skolmåltidens pedagogiska potential förblir underutnyttjad.

Analysen visar att en **framskrivning av skolmåltiden i läroplanen** är en hävstång till att ställa om i samtliga utforskade policyområden. En sådan förändring kan trigga utveckling i organisation, kompetensförsörjning och tillsyn samt stärka likvärdigheten över landet. Projektgruppen har därför enats om att arbeta vidare med att utforska skolmåltiden som en ämnesövergripande undervisningsmöjlighet. Det skulle innebära att skolmåltiden får en egen lärmiljö – “Matoteket” – ett pedagogiskt rum där olika skolämnen via maten förstärker förståelsen för hälsa, hållbarhet och kultur.

Förstudien rekommenderar att ett test i verklig skolmiljö genomförs i nästa steg. Syftet är att pröva Matoteket-modellens funktioner och effekter i praktiken samt skapa evidens för hur en framtida policy kan utformas.

Liten policy-ordlista

att ha i närheten när du läser den här rapporten

Policy: Ett styrmedel eller en uppsättning principer, riktlinjer och regler som används för att styra, påverka eller förändra beteenden och strukturer i samhället. Policy kan utformas på olika nivåer – från lagar och nationella styrdokument till kommunala riktlinjer eller lokala handlingsplaner.

Policyhypotes: En teori eller ett antagande om hur policy skulle kunna utvecklas för att lösa ett identifierat problem eller uppnå en önskad förändring. En policyhypotes fungerar som en utgångspunkt för test och analys.

Policyutkomst: En observerbar konsekvens eller effekt av en genomförd policy. Det kan vara både avsiktliga och oavsiktliga resultat, exempelvis förbättrade skolresultat, förändrade matvanor eller ökad likvärdighet.

Framtidsscenario: En berättelse eller visualisering av hur framtiden skulle kunna se ut om vissa policyhypoteser blir verklighet. Scenarier används för att utforska möjliga konsekvenser, väcka diskussion och skapa förståelse för olika utvecklingsvägar.

Policyprototyp: En förenklad och prövande modell av en möjlig policyförändring. Prototypen används för att konkretisera en idé eller framtidsscenario och testa den i liten skala innan större beslut fattas.

Policykedja: Den sekvens av steg som beskriver hur en policy formas, implementeras och får effekt i praktiken. Kedjan omfattar hela flödet – från problemidentifiering och analys, via beslut, genomförande och uppföljning, till observerade konsekvenser (policyutkomster). Genom att analysera policykedjan kan man förstå var hinder eller möjligheter uppstår och hur styrningen kan förbättras.

Om Policylabbet Offentlig Måltid

3.1 Bakgrund: Varför en förstudie om skolmåltidens pedagogiska integration?

Den svenska skolmåltiden har länge varit en självklar del av utbildningssystemet, men dess roll är fortfarande främst definierad som en servicefunktion. Skollagen slår fast att måltiderna som serveras ska vara kostnadsfria och näringsriktiga, men saknar formuleringar om att de också kan fungera som en pedagogisk resurs. Detta innebär att måltiden ofta betraktas som en logistisk och näringsmässig fråga snarare än en integrerad del av skolans pedagogiska uppdrag.

Samtidigt visar både forskning och praktiska erfarenheter att skolmåltiden har stor potential att bidra till elevers lärande om hälsa, hållbar utveckling och matens betydelse i samhället. En välorganiserad måltid kan stärka skolresultat, social gemenskap och långsiktiga folkhälsovinster. Trots detta saknas idag en helhetssyn i styrning och organisering:

1. Skolmåltiden ingår sällan i skolans systematiska kvalitetsarbete.
2. Samverkan mellan skolledning, måltidsverksamhet och elevhälsa är svag.
3. Varken läroplanerna eller lärar- och rektorsutbildningar ger stöd för att utveckla skolmåltiden som en del av utbildningen.

För att förändra detta krävs långsiktig policyutveckling och gemensamma experimenttyr där idéer kan testas, utvärderas och spridas. Det är bakgrunden till etableringen av Policylabbet Offentlig Måltid.

Förstudien som redovisas i den här rapporten utgör det första steget i denna process. Här prövar vi tre policyhypoteser som adresserar de centrala hinder som identifierats:

- Avsaknaden av explicita skrivningar i skollagen och utvecklad tillsyn rörande skolmåltidens pedagogiska funktion.
- Behovet av nya modeller för organisation och styrning av skolmåltiden.
- Saknad integrering av skolmåltiden i läroplanen samt i lärar- och rektorsutbildningar.

Genom att arbeta iterativt – sammanställa forskning, genomföra intervjuer, samskapa framtidsscenarier och inhämta målgruppernas och de verksamhetsnära aktörernas tankar om dem – kan vi skapa en gemensam kunskapsbas och pröva möjliga vägar framåt. Förstudien gör det också möjligt att engagera skolledare, måltidspersonal, forskare, myndigheter och beslutsfattare i ett tidigt skede.

3.2 Målbilden

Vår målbild är att skolmåltiden i framtiden ska vara en självklar och strategisk del av skolans pedagogiska och undervisande uppdrag – inte bara för att mätta eleverna, utan som en resurs som stärker lärande om matens betydelse för hälsa och hållbar utveckling.

Genom Policylabbet Offentlig Måltid vill vi bidra till att:

- **Fler elever äter** och får i sig näring som gör att de orkar hela skoldagen.
- **Barn och unga får ökad kunskap** om hur maten påverkar kroppen, planeten och samhället – och dess roll som kulturbärare och samhällsbyggare.
- **Sunda och hållbara konsumtionsnormer** etableras tidigt i livet.
- **Elever utvecklar kritiskt tänkande** kring mat, hälsa och konsumtion.
- **Skolan arbetar konkret för att uppnå hållbarhetsmålen**, t ex genom minskat matsvinn och mer hållbara matval.
- **Stärka gemenskapen i skolan** genom att bygga broar mellan pedagogik och måltidsorganisation.
- **Förankra värdet av skolmåltiden** även hos vårdnadshavare, så att den ses som del av utbildningen.
- **Främja elevers psykiska och fysiska hälsa**, vilket ger långsiktiga samhällsvinster.

På så sätt kan skolmåltiden bli en plattform för lärande och en motor för både folkhälsa och hållbar utveckling.

3.3 Hur definierar vi integrering av skolmåltiden i den pedagogiska verksamheten?

För oss innebär integrering av skolmåltiden i den pedagogiska verksamheten att skolmåltiden ses som en naturlig och strategisk del av skolans pedagogiska verksamhet. Maten, matmiljöerna och själva måltidssituationen används aktivt som verktyg för att främja livslångt lärande om matens betydelse för hälsa och hållbar utveckling.

3.4 Aktörer

Policylabbet Offentlig Måltid är ett samverkansdrivet initiativ som samlar aktörer från forskning, offentlig sektor, civilsamhälle, myndighet och innovationsmiljöer. Syftet är att skapa en gemensam arena för att utforska hur skolmåltiden, och i förlängningen alla offentliga måltider, kan utvecklas från servicefunktion till pedagogisk resurs och folkbildande insats.

Förstudien har projektletts av Frisk Mat i nära samverkan med Beteendelabbet, Livsmedelsakademin och Södertälje Kommun genom MatLust Utvecklingsnod. Arbetet

förankras i forskningen genom Umeå Universitet och har kunskapsstöd från Livsmedelsverket.

Utöver dessa kärnaktörer har förstudien involverat ett brett spektrum av verksamhetsnära aktörer. Det inkluderar skolledare, lärare, måltidschefer, måltidspersonal och elevhälsa från olika kommuner, vilka har bidragit med praktiska erfarenheter av skolmåltidens organisering, vardag och utvecklingspotential. Dessa perspektiv har varit avgörande för att förankra analysen i skolans faktiska förutsättningar.

Förstudien har finansierats av statens innovationsmyndighet Vinnova och genomförts som ett första steg i ett långsiktigt samverkansarbete. Policylabbet Offentlig Måltid är tänkt som en återkommande experimenttyta där aktörer kan samskapa, testa och utvärdera policyhypoteser och -prototyper innan de skalas eller omsätts i verklig policy.

Förstudiens innehåll

Processen

För att förstå skolmåltidens nuvarande roll och de möjligheter som finns för en framtida pedagogisk integration har vi kombinerat tre kompletterande researchmetoder. Varje metod har bidragit med unika perspektiv och tillsammans skapat den kunskapsbas som förstudien vilar på.

1. Vi har tagit fram en forskningsbaserad kunskapsöversikt, genomförd av forskarna Maria Waling och Cecilia Olsson vid Umeå Universitet, som sammanfattar vad forskningsläget säger om skolmåltidens funktion som lärandemiljö. Översikten visar vilka policyhinder som präglar dagens system och vilka strukturella möjligheter som finns för att skolmåltiden ska kunna bidra till elevers kunskap om hälsa och hållbar utveckling. Den belyser även samspelet mellan skollag, styrdokument, organisation, lärmiljöer och kompetenser (se avsnitt 4.1).
2. Därefter har vi genomfört djupintervjuer med skolledare, måltidschefer, pedagoger, myndighetsrepresentanter och andra nyckelaktörer. Syftet har varit att fånga verksamhetsnära erfarenheter och de praktiska förutsättningar som påverkar skolmåltidens roll i vardagen. Dessa samtal ger en tydlig bild av hur lagstiftning, organisation, kultur och resurser påverkar skolornas möjligheter att arbeta systematiskt med måltiden som pedagogiskt verktyg. Intervjuerna fördjupar och nyanserar bilden från forskningen och gör det möjligt att se hur policy tar form i praktiken (se avsnitt 4.2).
3. Som ett tredje researchspår har vi genomfört en omvärldsspaning. Den placerar de svenska förutsättningarna i ett bredare sammanhang och belyser internationella exempel, tidigare initiativ och aktuella trender som påverkar utvecklingen av skolmåltidssystemet (se avsnitt 4.3).

Resultaten från dessa tre researchsätt har sedan syntetiserats till uppdaterade policyhypoteser. Dessa testades genom två workshops med intressenter från myndigheter, kommuner och skolor (se avsnitt 4.4). Där simulerade vi också möjliga framtida effekter och samlade in insikter om möjligheter och risker och vilken förändring som krävs för att nå målen. Utkomsten av detta arbete utmynnade i

tre framtidsscenarier varav ett testades i en fokusgrupp i skolmiljö.

Tillsammans skapar dessa fyra delar, forskningsöversikt, intervjuer, omvärldsanalys och workshopserie, en robust kunskapsbas som ligger till grund för vår rekommendation av en policyprototyp som bör testas och beforskas i en verklig skolmiljö.

4.1 Policyhinder och möjligheter för lärande om hälsa och hållbar utveckling genom skolmåltiden – en kunskapsöversikt

Cecilia Olsson och Maria Waling, Institutionen för kost- och måltidsvetenskap, Umeå universitet

Introduktion

Skolmåltiden har under lång tid varit en central del av den svenska skolans vardag, med dagens utformning rotad i folkhälsopolitiska ambitioner som växte fram redan i början av 1900-talet (*Persson Osowski, 2012*). Jämfört med de ambitioner som tidigare fanns med skolmåltiden står skolmåltiden idag inför nya utmaningar och möjligheter (*Cohen et al., 2023*), där dess roll som pedagogiskt verktyg för lärande om hållbar mat och hälsa blir alltmer aktuell. Samtidigt som skolmåltiden erbjuder en unik möjlighet att främja elevers kunskap, färdigheter och förståelse för mat och måltider och medvetenhet om hållbar konsumtion, har forskning visat att denna potential ofta förblir outnyttjad på grund av otydliga styrdokument, organisatoriska hinder och varierande kompetens hos personal i skolan. Forskningen visar även att skolrestaurangen spelar en central roll i elevers vardag, inte enbart som plats för näringsintag utan också som en viktig social arena för samvaro, återhämtning och självvald interaktion (*Fröden et al., 2024*). Samtidigt framkommer att skolrestaurangen kan upplevas som otrygg och utsatt (*Borg, 2023; Horton & Forsberg, 2020*) vilket ger sämre förutsättningar att använda skolmåltiden som en del i utbildningen.

Syfte

Syftet med denna kunskapsöversikt är att sammanställa det övergripande forskningsläget gällande policyhinder och möjligheter för skolmåltiden att bidra till elevers lärande om hållbar mat och hälsa.

Specifika frågeställningar:

- Vilken betydelse kan skollagens formuleringar ha för användandet av skolmåltiden som en del av utbildningen, och hur kan det påverka myndigheternas uppföljning av denna funktion?
- Vilken betydelse har skolans systematiska kvalitetsarbete och organisatoriska strukturer för användandet av skolmåltiden som en del av utbildningen?
- Vilken betydelse kan explicita framskrivningar av skolmåltiden i läroplanen ha för användandet av skolmåltiden som en del av utbildningen?
- Vilken kompetens behöver framtida lärare och skolledare ha för att kunna använda skolmåltiden som en del av utbildningen?

Metod

Denna kunskapsöversikt baseras huvudsakligen på vetenskaplig litteratur som identifierades genom systematiska sökningar i databaserna Web of Science och Scopus. För att inkluderas fanns kravet att det skulle vara en originalartikel eller en systematisk litteraturöversikt, samt att litteraturen skulle vara skriven på engelska eller svenska. Vidare var intentionen att forskningen främst skulle vara genomförd i Sverige eller i en kontext som är jämförbar med den svenska, exempelvis i något av de nordiska länderna. Denna avgränsning gjordes för att säkerställa att resultaten och slutsatserna från litteraturen är relevanta och överförbara till svenska förhållanden. Utöver den vetenskapliga litteraturen har även grå litteratur i form av rapporter, offentliga utredningar och lagtexter inkluderats, i de fall dessa bedömdes ha särskild relevans för analysen. Urvalet av sådana källor har gjorts utifrån deras innehållsmässiga koppling till rapportens syfte och deras potentiella betydelse för att belysa frågeställningarna ur ett policy- eller praktikperspektiv.

Resultat och diskussion

Skolmåltidens roll i skollagen - från näring till pedagogiska möjligheter

Skollagen anger att elever i grundskolan ska erbjudas avgiftsfria och näringsriktiga skolmåltider (*Skollagen, 2010*). Däremot finns i dagsläget inga explicita formuleringar i lagtexten om att skolmåltiden ska användas i ett utbildande syfte. I regeringens förarbeten till skollagen framgår dock att skolmåltiden betraktas som en stödfunktion som faller inom utbildningsbegreppet (*SFS2009/19:165*). Detta har betydelse för hur måltiden ska hanteras, exempelvis innebär det att skolmåltiden ska inkluderas i skolans

systematiska kvalitetsarbete (*Olsson & Waling, 2016*). Det framgår dock inte i förarbetet till lagen att det finns ett vidare pedagogiskt syfte med att skolmåltiden definieras som en del av utbildningen, exempelvis om det ska tolkas som att det finns pedagogiska intentioner. Trots att det inte är tydligt definierat vad det innebär att skolmåltiden definieras som en del av utbildningsbegreppet i relation till eventuella pedagogiska intentioner, beskrivs hur skolmåltiden kan vara en del av skolans pedagogiska uppdrag på skolnivå i Livsmedelsverkets nationella riktlinjer för måltider i skolan (*Livsmedelsverket, 2019*) samt i ett inspirationsmaterial som Skolverket och Livsmedelsverket tagit fram gemensamt (*Livsmedelsverket, 2018*).

Mot denna bakgrund finns anledning att tro att när skollagen endast anger att skolmåltiden ska vara kostnadsfri och näringsriktig, så kommer skolhuvudmännen framför allt att fokusera på detta. Detta stöds av forskning som visar att rektorer ser på skolmåltiden främst som ett medel för att få elever mätta och jämna ut socioekonomiska skillnader bland elever (*Berggren et al., 2024*). Om pedagogiska intentioner med skolmåltiden tydligare reglerades, skulle det ge Skolinspektionen ett tydligare mandat att granska hur skolor arbetar med skolmåltiden i relation till utbildningens mål.

Betydelsen av organisation och styrning för hur skolmåltiden används i elevers lärande om hållbarhet och hälsa

Forskning visar att skolans organisatoriska strukturer i många fall inte främjar ett integrerat arbete där skolmåltiden ses som en del av utbildningen (*Frödén, 2023; Waling & Olsson, 2017*). En central utmaning är det fragmenterade ansvaret för skolmåltiden, vilket ofta innebär att olika aktörer hanterar olika aspekter av måltiden (*Frödén & Björklund, 2021*). I många kommuner ligger ansvaret för att säkerställa näringsriktiga måltider på huvudmannanivå, ofta inom en förvaltning som är skild från den som ansvarar för den pedagogiska verksamheten. Detta fokus på näringsinnehåll är i linje med gällande lagstiftning (*Skollagen, 2010*), men riskerar att begränsa skolmåltidens potential som pedagogiskt verktyg i ett vidare perspektiv.

Samtidigt har rektor eller skollädares ansvar för både den fysiska, sociala och pedagogiska lärmiljön där måltiden intas, dvs. skolrestaurangen (*Fröden et al., 2024*). Det inkluderar aspekter såsom ljudnivå, belysning, möblering såväl trivsel som trygghet, samt hur eventuella pedagogiska måltider organiseras. Trots att skolmåltiden enligt styrdokumenten kan användas i pedagogiska syften, exempelvis inom ämnesövergripande undervisning, saknas ofta en tydlig struktur för hur detta ska genomföras i praktiken (*Persson Osowski & Fjellström, 2019*).

Om skolmåltiden inte inkluderas i det systematiska kvalitetsarbetet finns en risk att verksamheten saknar gemensamma mål, strategier och uppföljningsmekanismer. Detta

kan leda till att skolmåltiden förblir en isolerad funktion snarare än en integrerad del av skolans utbildningsuppdrag. Inkludering av skolmåltiden i det systematiska kvalitetsarbetet skulle kunna skapa förutsättningar för samverkan mellan olika professioner och förvaltningar, samt bidra till att skolmåltiden utvecklas som en lärandemiljö med potential att främja både hälsa, social gemenskap och ämneskunskaper (Berggren et al., 2024; Olsson & Waling, 2016).

Betydelsen av läroplanen för hur skolmåltiden används i elevers lärande om hållbarhet och hälsa

I nuläget saknas explicita skrivningar om skolmåltiden i den svenska läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2022). Internationellt ser det liknande ut, med undantag för Finland, där skolmåltiden är framskriven i läroplanen (Laitinen et al., 2021). Detta innebär att det finns begränsad forskning som belyser hur skolmåltidens pedagogiska funktion kan stärkas genom att den skrivs fram som en del av utbildningen.

Forskning visar att det råder otydlighet kring innebörden av begreppet pedagogisk måltid (Berggren et al., 2021; Persson Osowski & Fjellström, 2019). Skolmåltiden betraktas ofta som ett informellt utrymme snarare än som en integrerad del av skolans lärmiljö (Berggren et al., 2024), och det lärande som sker under måltidssituationen präglas i stor utsträckning av en så kallad dold läroplan, där oskrivna regler och praktiker formar elevernas erfarenheter (Andersen et al., 2017; Janhonen et al., 2016).

Ett tydligare framlyftande av skolmåltidens pedagogiska funktion i läroplanen skulle kunna bidra till att höja statusen för mat- och måltidsutbildning (Hart & Page, 2020; Nanayakkara et al., 2022), främja likvärdighet och långsiktighet i undervisningen (Laitinen et al., 2023) samt underlätta samverkan mellan skolans olika aktörer (Frödén, 2021). Trots att den svenska skolmåltiden erbjuder en närmast unik möjlighet att integrera lärande om hållbarhet, hälsa och matrelaterade kompetenser, visar det vetenskapliga kunskapsläget att denna potential som pedagogiskt verktyg inte utnyttjas fullt ut.

Betydelsen av kompetens hos rektorer och lärare för hur skolmåltiden används i elevers lärande om hållbarhet och hälsa

Forskning visar att en integrerad mat- och måltidsutbildning kan bidra till förändrade matvanor och ökad medvetenhet bland elever (Jung et al., 2019; St Pierre et al., 2024), en fördjupad kunskap, färdighet och förståelse för mat och måltider och ökad förståelse för hållbarhetsfrågor (Oostindjer et al., 2017; Ronto et al., 2016) samt ett ökat intag av frukt och grönsaker (Bukhari et al., 2011; Taylor et al., 2018). För att denna potential ska realiseras krävs dock att den pedagogiska personalen besitter adekvat kunskap om mat och måltider, inklusive näringslära, hållbarhet och matproduktion (Jones & Zidenberg-Cherr, 2015;

Nanayakkara et al., 2021), samt har förmåga att undervisa ämnesövergripande med mat som tematik (Frödén, 2023; Gisslevik et al., 2019). Därtill är en positiv inställning till skolmåltiden och en aktiv förebildsroll i skolrestaurangen av betydelse (Osowski et al., 2013; Waling & Olsson, 2017), liksom förståelse för pedagogiska måltiders syfte och funktion (Persson Osowski & Fjellström, 2019).

Vidare behöver skolläda aktivt prioritera skolmåltiden som en pedagogisk miljö, snarare än enbart som ett tillfälle för näringsintag (Berggren et al., 2024). Detta innefattar att tillhandahålla tillräcklig tid, resurser och organisatoriskt stöd för måltidspedagogik (Jones & Zidenberg-Cherr, 2015; Laitinen et al., 2023), att inkludera skolmåltiden i skolans systematiska kvalitetsarbete (Olsson & Waling, 2016) samt att främja samverkan mellan skolans aktörer och stärka elevernas inflytande (Janhonen et al., 2023; Thomsen & Ruge, 2023).

Utöver den pedagogiska lärmiljön visar forskning att den fysiska och sociala lärmiljön i skolrestaurangen har stor betydelse för elevers upplevelse och välbefinnande (Fröden et al., 2024). En trygg måltidsmiljö kan, oavsett lagstiftning, organisatoriska strukturer eller formuleringar i läroplanen, betraktas som avgörande för att skolmåltiden ska kunna fungera som en hälsofrämjande och pedagogisk resurs. Trygghet och trivsel i skolrestaurangen är därmed lika väsentligt som i övriga delar av skolan för att skapa goda förutsättningar för lärande (Grannäs & Frelin, 2017). För att detta ska kunna realiseras krävs att rektorer och lärare har relevant kompetens, vilket i sin tur förutsätter utbildning inom området.

I dagsläget inkluderas dock inte skolmåltiden i lärarutbildningarnas eller den obligatoriska rektorsutbildningens innehåll i Sverige. Den potential som en integrerad mat- och måltidsutbildning innebär förutsätter därmed en kompetens hos såväl pedagogisk personal som skolläda som i nuläget inte garanteras genom befintliga utbildningsprogram. För att en sådan utbildning ska kunna implementeras på ett systematiskt och hållbart sätt, är det nödvändigt att skolmåltiden inkluderas i lärarutbildningarnas innehåll samt i den obligatoriska rektorsutbildningen. Detta är avgörande för att möta det kunskapsbehov som föreligger hos både lärare och skolläda.

Slutsats från kunskapsöversikten

Skolmåltiden har potential att vara en pedagogisk resurs för lärande om hållbar mat och hälsa, något som i dagsläget inte nyttjas fullt ut. I genomgång av forskningsläget av policyhypoteserna Skollagens formuleringar, Systematiskt kvalitetsarbete och organisatoriska strukturer, Explicita framskrivningar i läroplanen samt kompetens hos lärare och skolläda – framträder vetenskapliga kunskapsluckor när det gäller hur policy skapar förutsättningar och begränsningar i relation till skolmåltiden.

Trots att skolmåltiden betraktas som en del av utbildningen i förarbeten till skollagen, saknas konkreta skrivningar som tydliggör dess pedagogiska funktion. Det finns anledning att tro att detta påverkar både myndigheters uppföljning av skolmåltiden och skolhuvudmäns prioriteringar, där fokus ofta ligger på näringsinnehåll snarare än lärande. Genom att uttryckligen definiera skolmåltiden som en pedagogisk funktion, och inte enbart som en stödfunktion, skulle lagstiftningen kunna fungera som en strategisk hävstång för att främja elevers lärande om hälsa och hållbarhet. En sådan konkretisering i skollagen skulle skapa starkare incitament för att integrera skolmåltiden i skolans systematiska kvalitetsarbete, lärar- och rektorsutbildningar samt i den pedagogiska planeringen. Därmed skulle skolmåltiden kunna utvecklas från att främst vara en näringsfunktion till att bli en inkluderande och ämnesövergripande lärmiljö, med potential att stärka både social gemenskap och hållbar konsumtion.

De tre policyhypoteserna är inte isolerade utan samverkar och påverkar varandra – en konkretisering i en policy kräver stöd i de andra för att få genomslag. Exempelvis kan läroplanens avsaknad av explicita formuleringar om skolmåltiden försvåra incitamenten att använda skolmåltiden som en pedagogisk resurs och inkluderas i lärar- och rektorsutbildningar. Med andra ord kan det vara svårt att motivera innehåll om skolmåltiden i lärar- och skolledarutbildning eller att integrera måltiden i det pedagogiska arbetet om den inte ges en tydlig plats i läroplanen. På samma sätt kan en konkretisering av skolmåltidens pedagogiska funktion vara avgörande för innehållet i läroplanen. Vidare måste organisatoriska strukturer möjliggöra samverkan mellan pedagogisk och måltidsrelaterad personal för att skolmåltiden ska kunna fungera som en lärmiljö.

För att skolmåltiden ska kunna realisera sin fulla potential som pedagogiskt verktyg krävs att alla aspekter av lärmiljön – fysisk, social och pedagogisk – beaktas. En trygg, trivsamt och inkluderande måltidsmiljö är en förutsättning för att lärande ska kunna ske, oavsett hur väl policyer är formulerade.

På så sätt kan skolmåltiden bli en plattform för lärande och en motor för både folkhälsa och hållbar utveckling.

4.2 Utforskande djupintervjuer för att utforska skolmåltidens pedagogiska potential – insiktssammanställning

Introduktion

Inom ramen för förstudien till Policylabbet Offentlig Måltid genomfördes en rad intervjuer med skolledare, måltidschefer, elevhälsa, myndighetsrepresentanter och andra nyckelaktörer. Syftet var att fånga praktiska erfarenheter och perspektiv på skolmåltidens roll och pedagogiska potential. Intervjuerna kompletterar den forskningsbaserade kunskapsöversikten och bidrar med empiriska insikter från verksamhetsnära arbete.

Syfte

Syftet med intervjuerna var att identifiera hinder och möjligheter för skolmåltidens roll i lärande om hälsa och hållbar utveckling, med särskild koppling till de tre policyhypoteser och relaterade frågeställningar som definierats i planeringen av förstudien:

- 1. Skollagens formuleringar och tillsyn:** Vilken betydelse kan skollagens formuleringar ha för användandet av skolmåltiden som en del av utbildningen, och hur kan det påverka myndigheternas uppföljning av denna funktion?
- 2. Organisation och styrning:** Vilken betydelse har skolans systematiska kvalitetsarbete och organisatoriska strukturer för användandet av skolmåltiden som en del av utbildningen?
- 3. Läroplan och utbildning:** Vilken betydelse kan explicita framskrivningar av skolmåltiden i läroplanen ha för användandet av skolmåltiden som en del av utbildningen? Vilken kompetens behöver framtida lärare och skolledare ha för att kunna använda skolmåltiden som en del av utbildningen?

Metod

Sexton semistrukturerade djupintervjuer genomfördes med representanter från olika nivåer i skolans organisation samt relaterade aktörer. Materialet har analyserats genom sökordsanalys och tematisering för att fånga återkommande mönster och insikter. Resultaten redovisas nedan under de tre policyhypoteserna samt kompletterande temaområden.

Resultat och diskussion

Skollagens formuleringar och tillsyn

Intervjuerna visar att skolmåltiden ofta reduceras till en fråga om logistik och näring på grund av avsaknaden av explicita skrivningar om dess pedagogiska funktion i skollagen. Skolinspektionens tillsyn upplevs som begränsad till kostnadsfrihet och näringsinnehåll, vilket gör att skolmåltidens roll som social och pedagogisk resurs förblir

osynlig. Det framkommer en bred enighet om behovet av tydligare indikatorer och riktlinjer. Många efterfrågar ett nationellt ramverk som gör det möjligt att mäta måltidens pedagogiska funktion på samma sätt som andra delar av skolan, samt ett uppdrag för Skolinspektionen att granska efterlevnaden av detta.

Som en informant uttrycker det: "Som skollagen är utformad idag handlar det bara om ett erbjudande. Man kan stanna vid att man har serverat en måltid, på samma sätt som man kan nöja sig med att undervisning har erbjudits. Men om man inte följer upp om lärandet faktiskt har skett, eller om måltiderna har ätits upp och därmed gett de avsedda förutsättningarna, blir det otydligt. Vi behöver tydligare definiera vilket resultat som förväntas för att kunna se om vi nått hela vägen."

Ett annat exempel: "Det finns idag ingen pedagogisk

tillsyn av skolmåltiden, men det skulle behövas. För att det ska bli möjligt måste Skolverket först tydliggöra för kommunerna vad som förväntas, annars går det inte att inspektera."

Och en myndighetsrepresentant validerar värdet i att ge Skolinspektionen ett utökat uppdrag: "Det är inte en dum tanke utifrån ett likvärdighetsperspektiv att Skolinspektionen tittar på måltiden."

Normer och attityder i skolan påverkar starkt om måltiden ses som en servicefunktion eller som en resurs för lärande. Förändrad kommunikation och kultur är en förutsättning för att måltiden ska kunna bidra fullt ut.

"Måltiden betraktas som service – inte som en del av skolans uppdrag."

Organisation och styrning

Organisation och ansvarsfördelning framstår som avgörande för om skolmåltiden kan användas pedagogiskt. Rektorns ledarskap beskrivs som nyckeln till framgång, men många pekar också på elevhälsans roll som en underutnyttjad resurs. Bristen på samverkan mellan förvaltningar och professioner beskrivs frekvent som ett av de största hindren.

”Måltiden betraktas som service – inte som en del av skolans uppdrag.”

En myndighetsrepresentant beskriver: ”Rektorn ansvarar för allting, men att rektor kopplar till sig företrädare för skolmatsalen och deras personal. Att man har representation i sin organisation tydligare, när jag var verksam i skolan var det sällan som skolmåltidspersonalen närvarade på våra möten, utan det är ju oftast väldigt täta skott emellan. Och det beror ju också på att man inte ser skolmåltiden som en pedagogisk fråga.”

”Organisationen ser olika ut – i små fristående förskolor är det enklare, medan kommunernas kostchefer ofta styr i kommunala skolor och rektor har inte möjlighet att påverka.”

Elevhälsan framhålls också: ”Elevhälsan har ju ett väldigt långtgående krav på sig att den ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande, så det finns redan i skollagen och där är ju kost superviktigt.”

”Elevhälsan var en av de vuxna som satt med och åt, för att få en check på nivå av hälsa... De såg en enorm potential med schemalagda måltider.”

Läroplan och utbildning

Avsaknaden av tydliga skrivningar i läroplanen gör att skolmåltiden sällan används som en del av undervisningen. Flera informanterna menar att det krävs explicita formuleringar för att lärar- och rektorsutbildningar ska kunna inkludera skolmåltiden på ett systematiskt sätt. Samtidigt efterfrågas didaktiska verktyg och resurser som stöd i det praktiska arbetet.

”Det vore ju fint om det kunde vara obligatoriskt i alla lärarutbildningar i och med att det är ett sådant återkommande inslag i elevernas dag. Och att man själv kanske som lärare då förväntas att äta pedagogiskt och då kan det ju kännas tryggt att man har mer kunskap med sig inför det uppdraget.”

Stress, korta luncher och brist på struktur i schemalaggingen gör det också svårt att nyttja måltiden som pedagogiskt inslag. Flera informanter pekar på att schemalagda måltider kan skapa arbetsro och öka förutsättningarna för lärande:

”Det största hindret är stress. Att man tycker att kursplaner och sådant, det är så mycket man ska hinna med, så att man har svårt att koppla samman skolmåltiden med det som står i kursplanen.”

Flera andra respondenter uttrycker behovet av tydlighet och behovet av en nationell definition av vad det innebär att äta pedagogiskt: ”Och vad är det att äta pedagogiskt? Det är så godtyckligt, det skulle man verkligen vilja ha en tydlig definition av som lärarna kan ta till sig. Kanske i skolplanen, vad ingår i en pedagogisk måltid?”

Även värdet av att praktiskt lärande i koppling till skolmåltiden lyfts: ”Jag tror mycket på vardagsnära kontakt med mat och måltider där elever får uppleva och testa själva istället för att lärandet blir teoretiskt.”

Tvärgående teman som kompletterar samtliga hypoteser:

Ekonomi och finansiering

Ekonomi framstår som en av de starkaste påverkansfaktorerna. Skillnader mellan kommuner och skolor, liksom prioriteringar på huvudmannanivå, avgör ambitionsnivå och kvalitet. Måltiden riskerar att reduceras till en kostnadspost snarare än en pedagogisk investering.

”Till syvende och sist är det ekonomin som styr.”

Trygghet och måltidsmiljö

Matsalens fysiska och sociala miljö framhålls som avgörande. Trängsel, buller och brist på vuxennärvaro leder till otrygghet och minskar måltidens värde som lärandemiljö.

”Vi har alldeles för många skolrestauranger som är för trångbodda. Man utökar skolan, men det här rummet som alla ska sitta och äta i blir för trångt.”

Elevers delaktighet

Elevinflytande framhålls som en central men underutnyttjad resurs. Matråd används ofta enbart för klagomål, men skulle kunna utvecklas till forum för gemensam utveckling och ansvarstagande.

”Elevdialogen, elevrådet - involvera dem på ett helt annat sätt. Ställ frågan till dem, hur vill ni lära er mer?”

Social och kompensatorisk roll

Måltiden ses som en grundläggande kompensatorisk insats, särskilt för barn i utsatta situationer. Den ger trygghet, näring och social struktur som är avgörande för barns hälsa och lärande.

”Den här måltiden är en avgörande insats för barns lika rätt till hälsa och utveckling. På så sätt ger den ju en trygghet som skapar en grund för lärande.”

Slutsats från intervjuerna

Intervjuerna bekräftar och fördjupar de hinder och möjligheter som identifierats i kunskapsöversikten av tillgänglig forskning (avsnitt 4.1). Även intervjuerna visar alltså att de tre policyhypoteser som förstudien tar avstamp i inte kan betraktas som isolerade, de samverkar och påverkar varandra. Det framträder ett tydligt mönster där olika policyutvecklingsscenarier med största sannolikhet kommer att kräva inslag från, eller trigga förändringar inom, samtliga policyområden som definierats inför förstudien – en konkretisering i en policy kräver stöd i de andra för att få genomslag. Exempelvis kan en tydligare skrivning i skollagen ge incitament för att inkludera skolmåltiden i kvalitetsarbetet, vilket i sin tur kan skapa tryck på lärarutbildningar och läroplan. På samma sätt kan en satsning på organisation och samverkan bidra till att legitimera behovet av lagstöd och läroplansförändringar. Detta visar på en stark ömsesidig beroendestruktur mellan policyområdena.

Gemensamma möjligheter framträder tydligt i både intervjumaterialet och den forskningsbaserade kunskapsöversikten:

Skollagens och läroplanens potential: Om skolmåltiden skrevs fram tydligare i styrdokument skulle det ge mandat för Skolinspektionen och incitament för skolhuvudmän att integrera måltiden i utbildningen.

Systematiskt kvalitetsarbete: Att inkludera skolmåltiden i skolans kvalitetsarbete ses som nyckeln till långsiktig utveckling och likvärdighet.

Skolmat som lärandemiljö: Skolmåltiden har potential att stärka kunskap om hälsa, hållbarhet och matproduktion, samtidigt som den bidrar till social gemenskap och trygghet.

Elevinflytande och delaktighet: Elevråd, matråd och pedagogiska måltider lyfts som vägar till större engagemang och förändrade attityder hos både elever och personal.

Samhällsnytta på lång sikt: Skolmåltider kan bidra till jämlik hälsa, minskad klimatpåverkan och etablering av hållbara matvanor tidigt i livet, vilket i sin tur stärker folkhälsa och samhällsresiliens.

4.3 Omvärldsspaning: Fem utvalda och tydliga rörelser som formar framtidens skolmåltid

Omvärldsanalysen visar att utvecklingen kring framtidens skolmåltider just nu tar fart på flera fronter samtidigt. Från en uppsjö av samlade spaningar har vi valt ut fem rörelser som haft extra stort inflytande på förstudiens slutrekommendation. De utvalda initiativen utgår från olika nivåer och aktörer, från nationella myndigheter till internationella förebilder, men rör sig ändå mot en gemensam riktning. Tillsammans pekar de på en växande förståelse för att skolmåltiden inte bara är en logistisk funktion, utan en bärande del av utbildningssystemet och en strategisk arena för hälsa, hållbarhet och lärande.

Samverkan mellan hem- och konsumentkunskap och skolmåltiden

Samarbetet mellan HKK-lärare och måltidsverksamhet syns i allt fler exempel runt om i landet. Det handlar inte längre bara om mindre projekt utan om strategiska arbetssätt där elever lär sig om hållbar mat, matlagning, sensorik och livsmedelskunskap genom skolköket och verkliga måltidssituationer. I flera kommuner har gemensamma projekt, elevkockar och ämnesövergripande undervisning lett till ökad matglädje, minskat matsvinn och förbättrade attityder till hållbara maträtter. Detta speglar en tydlig trend: skolans minsta ämne, HKK, får ett större genomslag när det kopplas till den faktiska skolmåltiden.

Livsmedelsverkets nya riktlinjer

De nya nationella riktlinjerna för måltider i skolan markerar ett viktigt skifte. Fokus ökar på en helhetsmodell där måltiden ska vara god, trivsamt, säker, hållbar och integrerad i verksamheten. Integrerad är den pusselbit som särskilt förändrar spelplanen. Den slår fast att måltiden ska användas som en pedagogisk resurs, inte bara som en service eller en logistisk paus. Riktlinjerna ger därmed lärare, rektorer och måltidsorganisationer stöd att arbeta gemensamt och systematiskt med måltiden som lärmiljö.

Schemalagd lunch

RISE och Skolmatsakademin har i projektet *Väl godkänt för skolmåltiden* utvecklat och testat en modell för schemalagda måltider, kompletterad med handbok och samverkansprinciper. Resultaten visar att schemalagd lunch minskar stress, gör matsalen mer tillgänglig och förbättrar relationerna mellan elever och vuxna. Att lägga lunchen mellan två lektioner och utan konkurrens med rast gör måltiden mer förutsägbar, trygg och lugn.

Vinnovaprojektet ”Ett nytt recept för skolmåltider”

Vinnovaprojektet visar att skolmåltiden inte kan utvecklas isolerat. I rapporten lyfts elevernas delaktighet, tvärprofessionellt samarbete, kopplingen till undervisningen och tydliga nationella mål som centrala hävstänger. Projektet illustrerar att förändring kräver både lokalt testande och nationell styrning. Parternas arbete med prototyper, från elevinvolvering till nya upphandlingsmodeller, visar att systemförändring är möjlig när flera sektorer rör sig i takt.

Shokuiku: Japan visar att matkompetens kan vara ett nationellt utbildningsområde

Japan har länge arbetat integrerat med mat, hälsa och lärande genom sin nationella ”Shokuiku”-lagstiftning, ett ramverk som gör matkunskap till en del av skolans kärnuppgifter. Lagstiftningen tydliggör att skolans måltider är en arena för lärande om hälsa, kultur, livsmedelssystemet och samhällsansvar. Det japanska exemplet visar att det går att integrera matens pedagogiska värde i skolsystemet och skulle kunna vara en inspirationskälla för den svenska skolan.

Samlat visar omvärldsspaningen att skolmåltiden har potential och så sakteliga är på väg att kliva fram som en strategisk del av skolans undervisande uppgifter. Initiativen rör sig från olika håll inom kultur, organisation, pedagogik, styrning, men de pekar alla i samma riktning: en skola där maten används för att stärka hälsa, hållbarhet och lärande.

4.4 Workshops och framtidsscenarier

När resultaten från forskningsöversikten, intervjuerna och omvärldsspaningen sammanställdes blev det tydligt att läroplanen utgör den mest strategiska och genomförbara hävstängen för att stärka skolmåltidens pedagogiska funktion. Läroplanen påverkar inte bara undervisningens innehåll. Den styr även kompetensförsörjning, kvalitetsarbete, tillsyn och organisering. Om skolmåltiden skrivs fram som en del av utbildningen får skolorna ett tydligt mandat att använda måltiden som lärmiljö. Skolinspektionen får möjlighet att följa upp arbetet och lärarutbildningar får incitament att inkludera mat- och måltidspedagogik i sitt innehåll.

Syfte och upplägg

Det var mot denna bakgrund som de samskapande workshops, som varit ett av förstudiens avslutande moment, utformades med fokus på att utforska olika sätt att ge skolmåltiden en plats i läroplanen. Workshoppen utgjorde en central del av Policylabbet Offentlig Måltids arbetssätt, där kunskap från forskning och omvärldsanalys möter verksamhetsnära erfarenheter för att utforska möjliga utvecklingsvägar.

Workshoppen hade en dubbel funktion. Dels fungerade de som ett sätt att få inspel på de policyhypoteser som tagits fram inom förstudien. Dels skapade de utrymme för gemensamt lärande och samskapande, där deltagarnas perspektiv och erfarenheter bidrog till att utveckla nya idéer, identifiera risker och synliggöra konsekvenser av olika vägval.

Workshoppen var inte avsedda att fatta beslut, utan att skapa ett gemensamt och fördjupat underlag inför kommande analys och vägval inom Policylabbet Offentlig Måltid.

Att blicka bakåt för att blicka framåt – historiska referenser i workshopsen

Att blicka bakåt för att kunna blicka framåt är en etablerad framsynsmetod. I denna förstudie har historiska förändringar i skolans uppgifter använts för att identifiera mönster i hur nya samhällsbehov stegvis tar plats i skolan. Skolans uppgifter har aldrig varit statiskt, utan har successivt utvecklats i takt med förändrade krav och förväntningar från samhället.

I workshopsarbetet användes införandet av teknik som skolämne och utvecklingen av samtyckesundervisning som historiska referensexempel. Dessa exempel valdes för att de tydligt illustrerar två olika sätt som nya kompetensområden har integrerats i skolan: teknik som ett nytt ämne med egen plats i läroplanen, och samtycke som ett läroplansövergripande ansvar som delas av flera ämnen och ingår i skolans värdegrundsarbete.

Införandet av teknik som skolämne visar hur ett område kan utvecklas från att förekomma fragmentariskt inom andra ämnen till att, genom pilotverksamheter, försöksprojekt och politiska beslut, etableras som ett eget ämne med tydliga mål, innehåll och ansvar. Samtyckesundervisning illustrerar i sin tur hur ett område kan få genomslag genom att skrivas in som ett gemensamt ansvar i styrdokumentet, utan att bli ett eget ämne, och därmed påverka undervisning och skolans uppdrag på bred front.

Dessa två historiska förändringslogiker fungerade som utgångspunkt i workshoppen och användes av deltagarna för att resonera kring möjliga framtidsvägar för skolmåltiden. Genom jämförelserna kunde deltagarna utforska både ämnesbaserade och läroplansövergripande lösningar, samt diskutera vilka konsekvenser olika vägval skulle kunna få för styrning, ansvar och praktik.

I det fortsatta arbetet i projektgruppen tillkom skolbiblioteket som ett ytterligare jämförelseexempel. Skolbiblioteket identifierades som särskilt relevant eftersom det, likt skolmåltiden, inte är ett ämne utan en funktion och lärmiljö som spänner över flera ämnen och delar av skolans uppdrag. Denna jämförelse användes för att fördjupa förståelsen av hur en verksamhet med stor pedagogisk potential kan stärkas genom att skrivas fram i styrdokumentet, utan att bli ett eget skolämne.

Genomförande av workshops

Workshopserien bestod av två digitala tillfällen med 16 deltagare. Deltagarna representerade en bredd av perspektiv, däribland skolledare, pedagoger, måltidsverksamhet, elevhälsa, forskare samt representanter från myndigheter och andra organisationer med koppling till skolmåltid och utbildning. Den tvärprofessionella sammansättningen var avsiktlig för att möjliggöra samtal som spände över både styrning, organisation och vardagspraktik.

Den första workshoppen hade fokus på att utforska och formulera framtidsscenarioer för skolmåltidens roll i skolans pedagogiska uppdrag. Deltagarna tog del av centrala insikter från förstudien och arbetade gemensamt med att beskriva möjliga framtidsbilder.

Den andra workshoppen tog avstamp i de framtagna framtidsbilderna och fokuserade på att konkretisera vägen dit. Här arbetade deltagarna med så kallade policykedjor, där de stegvis beskrev vilka förändringar som skulle krävas för att respektive framtidsbild skulle kunna realiseras. Arbetet strukturerades kring sex steg: idé och insikt, mobilisering, policyutveckling, beslut och styrning, implementering samt effekt.

Arbetet genomfördes i mindre grupper och präglades av ett iterativt arbetssätt. Deltagarna uppmuntrades att pröva, revidera och omformulera innehåll under arbetets gång, i syfte att tydliggöra vilka steg som upplevdes som

rimliga, nödvändiga eller problematiska.

Framtidsscenarioer och policykedjor

Efter att workshopmaterialet sammanställts användes det som underlag i projektgruppen för att formulera tre alternativa framtidsscenarioer för hur skolmåltiden skulle kunna få en tydligare plats i läroplanen och i skolans pedagogiska uppdrag. Scenarierna formulerades som tillbakablickar från år 2035 och användes som ett analytiskt verktyg för att jämföra olika möjliga utvecklingsvägar.

De tre framtidsscenarioerna benämndes:

1. Skolmåltiden som ett eget ämne
2. Skolmåltiden som en läroplansövergripande resurs
3. Matoteket som ämnesövergripande lärmiljö

Val av scenario för fortsatt arbete

Med utgångspunkt i workshoppens resultat och den samlade kunskapsbasen från förstudien valde projektgruppen gemensamt att gå vidare med scenariot "Matoteket som en ämnesövergripande lärmiljö" (vilket återfinns som inledning till denna rapport) som grund för fortsatt arbete. Detta scenario bedömdes erbjuda en konkret och genomförbar modell för hur skolmåltiden kan nyttjas som en återkommande pedagogisk resurs i skolans vardag, utan att vara ett eget skolämne.

Valet av scenario 3 innebär ett fokus på att utveckla skolmåltiden som en schemalagd och ämnesövergripande lärmiljö, där undervisning och lunch kan vävas samman på ett strukturerat sätt. Detta scenario utgör därmed utgångspunkt för kommande test- och prototyparbete inom Policylabbet Offentlig Måltid.

Test av valt scenario i skolmiljö

Som ett avslutande steg i förstudien genomfördes en mindre fokusgruppstudie med mellanstadieelever på en F-6-skola i Stockholm. Eleverna fick lyssna på en framtidsberättelse utformad som ett radioteaterinslag (den återfinns via QR-koden här på sidan), där en 12-årig elev beskriver en lunchlektion i Matoteket år 2035. Efter lyssningen fick eleverna svara på frågor och samtala om berättelsen, och även reflektera kring hur de idag lär sig om mat och hur skolmåltiden fungerar för dem. Totalt deltog sju elever, fyra från åk 4, och tre från åk 6. Namnen är fingerade.

Lyssna på framtidsberättelsen som användes vid skoltestet här:

Eleverna var överlag positiva till idén om Matoteket och tyckte det lät bra och roligt, särskilt om det sker mer sällan och upplevs som något man ser fram emot.

Hjalmar, åk 6: "Det vore nice för då hade man en rolig lektion en gång i veckan, som man kommer längta till. Och så får man kanske sitta hur man vill också, inte ha bestämda platser."

Sigge, åk 6: "Det är bra för att man utmanar sina smaker och utvecklar dem."

Samtidigt uttryckte flera av dem farhågor kring att man inte skulle hinna äta eller att lunchen skulle upplevas för mycket som en vanlig lektion.

Wilma, åk 4: "Bra att man får lära sig mer om andra kulturer. Men man vill ändå ha en paus när det är mat, man vill inte bara fortsätta med lektion."

Alice, åk 4: "På en sån lektion, då kanske man inte hinner äta, om man blir lite för fokuserad."

Eleverna beskrev att de idag främst lär sig om mat i hem- och konsumentkunskapen, men att de skulle vilja lära sig mer och på fler sätt:

Tom, åk 4: "Jag skulle vilja lära mig mer om hur maten skapades, hur det kommer från trädet, faller ner, hur man gör det till mat. Hur det skapas från alla växter och så."

*"Det vore nice för
då hade man en
rolig lektion en gång
i veckan, som man
kommer längta till.
Och så får man kan-
ske sitta hur man
vill också, inte ha
bestämda platser."*

I samtalen framkom även intresse för att koppla maten till historia, kultur och samhällsfrågor. Eleverna diskuterade ursprung, traditioner, jämlikhet och ekonomi kopplat till skolmåltiden, och visade medvetenhet om att maten i skolan också har en kompensatorisk funktion. I ett gemensamt resonemang lyfte eleverna att möjligheten att ta med egen mat skulle kunna skapa utanförskap för dem som inte har samma ekonomiska förutsättningar,

och att matsvinn behöver tas på allvar.

På frågan om ifall de får veta något om maten som serveras på skolan och på vilket sätt svarade de enhälligt att sådan information inte finns utöver själva menyn.

När det gäller inflytande och delaktighet beskrev eleverna att det finns en förslagslåda och matråd, men att dessa forum upplevs som begränsade.

Wilma, åk 4: "Det är mest att man pratar, och sen får varje person säga vad deras klass vill ha mer av. Det är bara en gång varannan månad, det vore bättre om det var oftare."

Matsalsmiljön beskrevs av eleverna som stökig, med ofta hög ljudvolym och "smutsig". Samtidigt lyftes det sociala värdet av att få prata och umgås.

Tom, åk 4: "En positiv sak är att man kan sitta och prata med folk, det är inte så att man måste vara tyst. Men ibland blir det väldigt hög volym."

Sammanfattningsvis så visar testet att eleverna är positiva till idén om Matoteket, med vissa invändningar som rör behovet av paus och att "slippa lära sig något" i samband med måltiden. De uttrycker tydligt att de vill lära sig mer om mat, särskilt i koppling till flera ämnen, men att detta behöver ske på ett sätt som inte tar bort matro eller upplevs som ytterligare krav. Ur elevernas perspektiv finns det stor potential att nyttja måltiden pedagogiskt i större utsträckning.

Analys

Analysen visar att de tre policyområden som förstudien utgick ifrån – skollagen, organisation och läroplan – inte kan ses som separata utvecklingsspår. De är ömsesidigt beroende och förstärker eller begränsar varandra. Genom att syntetisera forskningsläget, intervjuerna, omvärldspaningen och workshopinsikterna förstärkta av elevernas tankar framträder en helhetsbild av vad som behöver förändras för att skolmåltiden ska kunna fungera som en pedagogisk resurs i praktiken.

Ett fragmenterat system skapar förutsägbar ojämlikhet

Förstudien visar att tillvaratagandet av skolmåltidens pedagogiska potential inte uteblir av brist på vilja, utan på grund av ett systematiskt glapp i styrning och ansvar. I dag reglerar skollagen att måltiden ska vara kostnadsfri och näringsriktig. Den säger däremot inget om skolmåltiden som en del av undervisningen. Detta skapar en struktur där skolhuvudmän och rektorer fokuserar på det som följs upp – näring och logistik – och inte på det som skulle kunna åstadkomma långsiktig förändring hos elever: lärande om mat, hälsa och hållbar utveckling. Både forskningen och intervjuerna visar att denna avsaknad av styrning leder till stora skillnader i kvalitet, ambitionsnivå och elevupplevelser mellan skolor och kommuner. Det är med andra ord inte skolornas attityder som skapar ojämlikheten, utan det policytomrum som råder när måltiden inte erkänns som en del av skolans kunskapsuppdrag.

Organisationen är inte byggd för pedagogisk måltid – men kan bli det

Intervjuerna bekräftar att rektorns ledarskap och det systematiska kvalitetsarbetet är helt avgörande för om måltiden inkluderas i undervisningen eller inte. Samtidigt saknas ofta de strukturer som skulle göra detta möjligt. Måltidsverksamheten ligger ofta i en annan förvaltning än skolan, och i de fall där måltidsverksamheten ligger under rektor uttrycks att måltiden inte prioriteras som del av den pedagogiska verksamheten. Måltidspersonal deltar sällan i skolans möten. Elevhälsans lagstadgade ansvar för förebyggande arbete kopplas inte till måltidens

betydelse. Resultatet blir att var och en gör sitt bästa inom sina respektive stuprör, men utan att helheten blir större än summan av delarna. Detta bekräftas också i forskningen som visat att skolmåltiden inte har någon självklar plats i skolans kvalitetsarbete och därför heller inte i skolledares prioriteringar. Organisationen blir därmed ett hinder för skolmåltidens pedagogiska potential, trots att alla nyckelaktörer uttrycker att det egentligen borde vara en självklar del av skolans uppdrag.

Läroplanen är den starkaste hävstången

Viktigast i analysen är insikten att läroplanen inte bara är ett dokument – utan en mekanism som formar hela skolans kompetensförsörjning, uppföljning och kultur. Om skolmåltiden skrivs fram som en del av undervisningen skulle det:

- Ge Skolinspektionen ett tydligare mandat
- Skapa incitament för huvudmän att inkludera måltiden i kvalitetsarbetet
- Ge lärarutbildningar och rektorsutbildningar anledning att utveckla relevant kompetens
- Främja samverkan mellan måltidsverksamhet, elevhälsa och pedagogik
- Tydliggöra för lärare vad som förväntas av dem i skolrestaurangen

Det är denna strukturella kedja, från styrning till pedagogisk praktik, som gör läroplanen till den starkaste hävstången. Detta återkommer i både forskningen och intervjumaterialet, och förstärks ytterligare av workshop-deltagarna.

Här blir jämförelsen med skolbiblioteket särskilt talande. Biblioteket är inte ett eget skolämne men är ändå en central lärmiljö som stödjer undervisningen i alla ämnen. Det beror på att biblioteket skrivs fram i läroplanen och därmed får ett definierat uppdrag inom skolans helhet. När bibliotekets funktion formaliserades skapade det ett strukturellt mandat för att utveckla professioner, införa kvalitetskrav och definiera ansvarsområden. Det gjorde också att biblioteket inte längre kunde väljas bort eller organiseras godtyckligt. Samma logik gäller för skolmåltiden. När en lärmiljö synliggörs i läroplanen blir den en del av skolans kärnuppdrag. Den får status, resurser och

riktning. Om skolmåltiden skrevs fram på motsvarande sätt skulle det utlösa en liknande systemeffekt.

En skrivning i läroplanen skulle inte bara tydliggöra att skolmåltiden är en del av skolans uppdrag. Den skulle skapa de villkor som krävs för att måltiden i praktiken ska kunna bli en likvärdig, trygg och pedagogisk lärmiljö i hela landet.

Måltidsmiljön måste ses som en del av lärmiljön

Ett av de starkaste och mest enhetliga budskapen i intervjuerna är att måltidsmiljön – både både den fysiska och sociala – ofta är för otrygg och stressig för att pedagogiskt lärande ska kunna äga rum. Det gäller buller, trängsel, brist på vuxennärvaro och avsaknad av tid. Detta stöds av forskningen som beskriver måltiden som en "dold läroplan", där elever lär sig normer och beteenden oavhängigt av vuxnas intentioner. Det uppenbara här är att även om lagstiftning och läroplan ändras kommer det inte att ge effekt om elevernas faktiska miljö inte ger trygghet, tid och fokus. Med andra ord behöver alla förändringsvägar ta sin utgångspunkt i måltidsmiljön som lärmiljö och inte som logistiskt utrymme.

Omvärlden rör sig – Sverige riskerar att halka efter

Omvärldsspaningen visar tydligt att Sverige nu befinner sig i en brytpunkt. RISE:s modell för schemalagd lunch, Livsmedelsverkets nya riktlinjer och utvecklingen inom hem- och konsumentkunskap pekar alla i samma riktning: måltiden är på väg att kliva fram som en central del av skolans pedagogiska uppdrag. Internationellt går utvecklingen ännu snabbare, där Japan och Finland visar att mat, hälsa och hållbarhet kan organiseras som tydliga utbildningsområden med stöd av lag, läroplan och kompetensförsörjning. Sverige har förutsättningar att bli ledande i Europa – men bara om policyutvecklingen tar kliv bortom lärarengagemang och lokala projekt och in i strukturella reformer.

Potentiella risker och utmaningar

Potentiella risker och utmaningar som skulle kunna följa av policyförändring som syftar till att integrera måltiden i undervisningen behöver också analyseras. En del handlar om ekonomi och logistiska utmaningar såsom schemaläggning. Hur ska eventuella lokalanpassningar och kompetensutveckling finansieras? Hur ska "trångbodda" skolor hitta effektiva lösningar för att göra plats för en ny lärmiljö? Finns risk för ökad ojämlikhet mellan skolor och kommuner med mer eller mindre resurser för kompetensutveckling, ombyggnationer, osv?

Lärarnas arbetsvillkor behöver noga beaktas, kopplat till

arbetsbelastning, planeringstid, fortbildning och arbetsmiljö. Lärare behöver kompenseras med annan paus och subventionerad/avgiftsfri måltid för att uppdraget ska vara hållbart. Arbetsmiljöröregler behöver granskas och insatserna linjeras med dessa.

Schemaläggning som även ger eleverna utrymme till matro och nödvändiga pauser behöver också ses över, även om den schemalagda lunchen inte skulle äga rum mer än en dag i veckan.

Det är en viktig uppgift för det vidare arbetet att analysera, hantera och arbeta för att minimera dessa och andra risker som skulle kunna uppstå som en konsekvens av förändringar i skolans uppdrag.

Slutsats

Förstudien visar att en framskrivning av skolmåltiden i läroplanen är den av förstudiens ursprungliga policyhypo-teser som har störst potential att skapa systemisk förändring. Det är inte en snabb lösning, men det är den mest kraftfulla väg som finns för att skapa:

- En tydlig och likvärdig nationell ambition
- En grund för tillsyn och kvalitetsarbete
- En drivkraft för lärarutbildning och rektorsutbildning
- En kulturförändring där måltiden ses som lärmiljö
- Ett vardagsnära lärande om hälsa, hållbarhet och matkompetens

Kort sagt. När skolmåltiden skrivs in i skolans hjärta – läroplanen – kan den börja spela den roll som forskningen, praktiken och omvärlden redan visar att den är kapabel till.

Översikt över centrala aktörer, deras uppdrag, mandat och samverkan, samt relationerna till styrning, organisation och önskad utkomst.

Rekommendation av test i verklig miljö: “Matoteket”

Precis som digital kompetens och samtycke historiskt inkluderats i skolans undervisning, är matkunskap, hälsa och hållbarhet frågor som berör alla elever och alla ämnen. Det är därför både rimligt och nödvändigt att skolmåltiden nu rör sig från att vara en av skolans mest underutnyttjade resurser till att bli en strategisk del av skolans undervisningsuppdrag.

Förstudien visar att skolmåltiden har potential att bli en kraftfull och inkluderande lärmiljö. Det kräver dock att arbetssätt provas i praktiken för att förstå hur styrning, organisation och läroplan kan samspela på ett fungerande sätt. Projektgruppen rekommenderar därför att nästa steg för Policylabbet Offentlig Måltid blir att genomföra ett test i en verklig skolmiljö av det scenario som visat störst systemisk potential. Det handlar om Matoteket som ämnesövergripande lärmiljö.

Matoteket innebär att måltiden används som en återkommande pedagogisk arena där undervisning och lunch vävs samman i en särskilt utformad miljö. Modellen bygger på forskning som visar att elever lär sig bättre när abstrakta mål kopplas till konkreta och sinnesnära sammanhang. Matoteket skapar strukturer för detta genom schemalagda lektioner, tydlig samverkan mellan lärare och måltidsverksamhet samt en måltidsmiljö som är anpassad för både matro och lärande. Testet behöver därför omfatta både den pedagogiska dimensionen och den organisatoriska. Det ger möjlighet att studera hur modellen påverkar elevers matvanor, trygghet, studiero, delaktighet och ämneskunskaper. Det gör det också möjligt att undersöka vad som krävs av lärare, rektorer och måltidspersonal för att modellen ska kunna drivas långsiktigt och på ett likvärdigt sätt.

Policylabbet Offentlig Måltid avser att söka forskningsmedel för att genomföra denna testbädd med ledning av forskare vid Umeå Universitet och en eller flera skol-

huvudmän. Ambitionen är att skapa ett evidensbaserat underlag som kan ligga till grund för kommande policyförslag samt ge regeringen och berörda myndigheter ett konkret beslutsunderlag inför framtida läroplans- och styrningsreformer.

Referenser

- Andersen, S. S., Baarts, C., & Holm, L. (2017). Contrasting Approaches to Food Education and School Meals. [*Food Culture & Society*, 20\(4\), 609-629.](#)
- Berggren, L., Olsson, C., Rönnlund, M., & Waling, M. (2021). Between good intentions and practical constraints: Swedish teachers' perceptions of school lunch. [*Cambridge Journal of Education*, 51\(2\), 247-261.](#)
- Berggren, L., Waling, M., & Olsson, C. (2024). Head teacher perspectives on school lunch: At variance with national policy. [*Health Education Journal*, 83\(1\), 29-39.](#)
- Borg, A. L. (2023). 'This place does not feel safe': safe and unsafe spaces in Swedish school-age educate. [*Childrens Geographies*, 21\(6\), 1044-1057.](#)
- Bukhari, A., Fredericks, L., & Wylie-Rosett, J. (2011). Strategies to Promote High School Students' Healthful Food Choices. [*Journal of Nutrition Education and Behavior*, 43\(5\), 414-418.](#)
- Cohen, J. F. W., Verguet, S., Giyose, B. B., & Bundy, D. (2023). Universal free school meals: the future of school meal programmes? [*The Lancet*, 402\(10405\), 831-833.](#)
- Frödén, S. (2021). Skolans gröna matlandskap: Elevers uppfattningar om och upplevelser av vegetarisk skolmat. *Socialmedicinsk Tidskrift*(3), 421-434.
- Frödén, S. (2023). Skolmåltiden som en integrerad del av ämnesundervisningen. In *Läring genom mad og måltider i grundskolen: Teori og praksis fra Danmark, Sverige og Norge*. [*Cappelen Damm Akademisk/NOASP*.](#)
- Frödén, S., & Björklund, J. (2021). Schemalagd skollunch - en lösning på stressfyllda skolmåltidssituationer? Slutrapport för projektet Väl godkänt för skolmåltiden. [*Skolmatsakademins Research institute of Sweden, Issue.*](#)
- Fröden, S., Olsson, C., & Waling, M. (2024). Sociala, fysiska och pedagogiska aspekter av skolmåltiden. Livsmedelsverkets externa rapportserie. (E 2024 03).
- Gisslevik, E., Wernersson, I., & Larsson, C. (2019). Pupils' Participation in and Response to Sustainable Food Education in Swedish Home and Consumer Studies: A Case-Study. [*Scandinavian Journal of Educational Research*, 63\(4\), 585-604.](#)
- Grannäs, J., & Frelin, A. (2017). Skolans mellanrum: Ett relationellt och rumsligt perspektiv på utbildningsmiljöer. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 22(3/4), 198-214.
- Hart, C. S., & Page, A. (2020). The capability approach and school food education and culture in England: 'gingerbread men ain't gonna get me very far'. [*Cambridge Journal of Education*, 50\(6\), 673-693.](#)
- Horton, P., & Forsberg, C. (2020). Safe spaces? A social-ecological perspective on student perceptions of safety in the environment of the school canteen. [*Educational Research*, 62\(1\), 95-110.](#)
- Janhonen, K., Olsson, C., & Waling, M. (2023). [*Collaborative participation in a home economics context: using school meals as a part of sustainable education. Education Inquiry.*](#)
- Janhonen, K. H., Mäkelä, J., & Palojoki, P. (2016). Adolescents' school lunch practices as an educational resource. [*Health Education*, 116\(3\), 292-309.](#)
- Jones, A. M., & Zidenberg-Cherr, S. (2015). Exploring Nutrition Education Resources and Barriers, and Nutrition Knowledge in Teachers in California. [*Journal of Nutrition Education and Behavior*, 47\(2\), 162-169.](#)
- Jung, T., Huang, J., Eagan, L., & Oldenburg, D. (2019). Influence of school-based nutrition education program on healthy eating literacy and healthy food choice among primary school children. [*International Journal of Health Promotion and Education*, 57\(2\), 67-81.](#)
- Laitinen, A. L., Antikainen, A., Mikkonen, S., Kähkönen, K., Talvia, S., Varjonen, S., Paavola, S., Karhunen, L., & Tilles-Tirkkonen, T. (2023). The 'Tasty School' model is feasible for food education in primary schools. [*Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 36\(1\), 75-85.](#)
- Laitinen, A. L., Tilles-Tirkkonen, T., Karhunen, L., & Talvia, S. (2021). Food education in Finnish primary education - defining themes and learning objectives using the Delphi technique. [*British Food Journal*, 123\(13\), 404-427.](#)
- Livsmedelsverket. (2019). Nationella riktlinjer får måltider i skolan. Förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem.
- Nanayakkara, J., Margerison, C., & Worsley, A. (2021). Teachers' self-efficacy beliefs in teaching food and nutrition subjects in Australian secondary schools. [*Health Education*, 121\(3\), 311-321.](#)
- Nanayakkara, J., Margerison, C., & Worsley, A. (2022). Ways to improve secondary school teachers' confidence in teaching food and nutrition subjects. [*Education Inquiry.*](#)
- Olsson, C., & Waling, M. (2016). School meals do not have a given place in Swedish school's quality management. [*Health Education Journal*, 75\(8\), 961-971.](#)

- Oostindjer, M., Aschemann-Witzel, J., Wang, Q., Skuland, S. E., Egeland, B., Amdam, G. V., Schjoll, A., Pachucki, M. C., Rozin, P., Stein, J., Almli, V. L., & Van Kleef, E. (2017). Are school meals a viable and sustainable tool to improve the healthiness and sustainability of children's diet and food consumption? A cross-national comparative perspective. [*Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 57\(18\), 3942-3958.](#)
- Osowski, C. P., Göransson, H., & Fjellström, C. (2013). Teachers' Interaction With Children in the School Meal Situation: The Example of Pedagogic Meals in Sweden. [*Journal of Nutrition Education and Behavior*, 45\(5\), 420-427.](#)
- Persson Osowski, C. (2012). The Swedish School Meal as a Public Meal: Collective Thinking, Actions and Meal Patterns
- Persson Osowski, C., & Fjellström, C. (2019). Understanding the ideology of the Swedish tax-paid school meal. *Health Education Journal*, 78(4), 388-398.
- Ronto, R., Ball, L., Pendergast, D., & Harris, N. D. (2016). Food Literacy at Secondary Schools in Australia. [*Journal of School Health*, 86\(11\), 823-831.](#)
- Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet. Stockholm:Utbildningsdepartementet.
- (The Swedish Education Act - in Swedish). [*Stockholm \(SFS :2010:800\) \(2010\).*](#)
- Skolverket. (2022). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: Lgr22.
- St Pierre, C., Sokalsky, A., & Sacheck, J. M. (2024). Participant Perspectives on the Impact of a School-Based, Experiential Food Education Program Across Childhood, Adolescence, and Young Adulthood. [*Journal of Nutrition Education and Behavior*, 56\(1\), 4-15.](#)
- Taylor, J. C., Zidenberg-Cherr, S., Linnell, J. D., Feenstra, G., & Scherr, R. E. (2018). Impact of a multicomponent, school-based nutrition intervention on students' lunchtime fruit and vegetable availability and intake: A pilot study evaluating the Shaping Healthy Choices Program. [*Journal of Hunger & Environmental Nutrition*, 13\(3\), 415-428.](#)
- Thomsen, A., & Ruge, D. (2023). Hvordan kan elever på 10-11 år deltage i tilberedning og servering af LO-MA-skolemad til deres kammerater? In *Læring gennem mad og måltider i grundskolen*.
- Waling, M., & Olsson, C. (2017). School lunch as a break or an educational activity: A quantitative study of Swedish teacher perspectives. *Health Education*, 117(6), 540-550.